

A85/02 23 januari 1985

KEADEA-CONFERENTIE EINDIGT OPNIEUW IN IMPASSE

Van 10 tot en met 12 december jl. vond in Athene opnieuw een internationale conferentie plaats onder auspiciën van de KEADEA, de vredesorganisatie van de Griekse regeringspartij PASOK.*

Deze bijeenkomsten, die in overleg met overkoepelende vredesorganisaties in Oost en West georganiseerd worden, spelen een belangrijke rol als publiciteitsforum rondom de plannen van premier PAPANDREOU voor kernwapenvrije zones. Ook in december werd vooral in de lokale pers royaal aandacht geschonken aan de vredesinitiatieven van de Griekse minister-president, soms gezamenlijk met andere staatslieden ondernomen zoals bijvoorbeeld in het "Vredesappell van de zes staatshoofden en regeringsleiders". Het is daarbij wellicht nuttig te bedenken dat 1985 voor de Grieken een verkiezingsjaar is en dat de PASOK flink wat aanhang heeft verloren sinds de vorige verkiezingen.

Maar interessanter nog zijn de KEADEA-conferenties als ontmoetingspunt voor vredesbewegingen uit Oost en West Europa. In 1984 waren er al de nodige aanvaringen geweest tussen vertegenwoordigers van de niet-communistische Westeuropese vredesorganisaties en de Oosteuropese vredesraden, onder andere tijdens de KEADEA-conferentie van februari en de derde European Nuclear Disarmament Convention in Perugia in de zomer.

De tendens die daarbij zichtbaar wordt is dat men in het Oostblok steeds minder heil ziet in moeizame principiele discussies met de grote Europese vredesorganisaties en geneigd is terug te vallen op loyale pleitbezorgers en sympathisanten, al dan niet verenigd in de bekende mantelorganisaties. Tegelijkertijd wordt er gezocht naar verbindende elementen in de westerse sociale protestbewegingen, met het doel de strijd voor maatschappelijke hervormingen te benutten als springplank voor een gemeenschappelijke vredesstrijd.

*Volgens officiële publicaties was het de tweede KEADEA conferentie maar feitelijk vond die tweede conferentie al plaats in februari 1984; de eerste werd in december 1982 gehouden.

De afgelopen drie jaar hebben een opvallende verschuiving ten gunste van het Oostblok te zien gegeven in de krachtsverhoudingen tussen de KEADEA-conferentiegangers.

KEADEA-CONFERENTIE LINDIGT OPNIEUW IN IMPASSE

De voorgeschiedenis

Op de eerste internationale conferentie van de KEADEA, die in 1981 na de verkiezingszege van PAPANDREOU werd opgericht, weigerden de Oosteuropese vredesraden, met uitzondering van die van Roemenie en Joegoslavië, te komen opdagen. Ze waren wel uitgenodigd, maar een fikse ruzie met de Griekse Moskou-getrouwe communistische partij, KKE ext., die allang beschikte over een eigen vredesbeweging (de EEDYE), zou er de oorzaak van zijn geweest dat ze het lieten afweten.

Die ruzie was begin 1984 bijgelegd, nadat een aantal prominenten van de EEDYE van stoel was gewisseld en doorgedrongen in het topkader van de KEADEA. Onder hen en , respectievelijk oud-president en oud-vice-president van de EEDYE. Beiden zijn, evenals de KEADEA-voorzitter , lid van de Wereldvredesraad: heeft zelfs zitting in het presidium van die internationale communistische mantelorganisatie, terwijl hij ook als Generaal-voor-de-vrede herhaaldelijk aan het vredesfront te vinden is.

Na deze veranderingen in de personele sfeer verbaasde het waarnemers dan ook niet dat de organisatoren van de eerstvolgende KEADEA-conferentie in februari 1984 genegen waren toe te geven aan de eisen van de sovjetrussische vredesapostel en afzagen van het sturen van uitnodigingen aan onafhankelijke vredesactivisten uit Oost Europa. is behalve vice president van het Sovjetvredescomite ook de "vredesverantwoordelijke" binnen de Internationale Afdeling van het Centrale Comite van de CPSU. Het is geen geheim dat de vredesambtenaren uit de communistische landen niet geconfronteerd wensden te worden met landgenoten die buiten de gebaande paden om zich op eigen , en daarmee dus automatisch op "illegale" wijze bezighouden met problemen van vrede en veiligheid. De onafhankelijke Russische vredesactivist , een der oprichters van de Moskouse Trust-groep vergelijkt ze trouwens met "public relations medewerkers" van het regiem.

De knieval van de KEADEA voor was overigens wel in strijd met de afspraken die de Griekse organisatoren hadden gemaakt met het International Peace Communication and Coordination Centre, IPCC, waarin de grote westerse vredesbewegingen samenwerken.

De KEADEA-conferentie van februari 1984 werd uit propagandistisch oogpunt een mislukking. De vredesraden werden als officiële vertegenwoordigers van hun regimes aangevallen over de communistische intolerantie ten aanzien van de onafhankelijke vredesgroepen in Oost Europa en de Sovjetunie, en over hun zeer eenzijdige houding met betrekking tot kernraketten. Het kwam

daardoor niet tot een gezamenlijk slotcommuniqué, wat de voorzitter van het Sovjetvredescomité deed verzuchten dat het er op leek dat een aantal westerse aanwezigen alleen naar Athene was gekomen om de orde te verstoren. was met hem van mening dat sommigen een volgende keer maar liever niet meer terug moesten komen.

Vorbereiding en verloop van de conferentie

Om te voorkomen dat het echec van februari zich op de volgende KEADEA-conferentie zou herhalen werd besloten tot een andere aanpak. In het voorbereidend overleg met delegaties van het IPCC en de Oosteuropese vredesraden werd in augustus 1984 door de organisatoren besloten dat niet langer gestreefd zou worden naar een gemeenschappelijke verklaring. Bovendien zouden de deelnemers van tevoren elkaars discussiebijdragen schriftelijk van commentaar voorzien. Daartoe werden er drie landenpools gevormd waarbij Nederland was ingedeeld bij de Sovjetunie, Hongarije en België.

De discussies zouden worden toegespitst op het verschil in denken en handelwijze van de twee belangrijkste stromingen in de internationale vredesbeweging, te weten enerzijds de beweging die gerelateerd is aan de communistische Wereldvredesraad en anderzijds de beweging van politiek onafhankelijke westerse organisaties, zoals gelieerd aan het IPCC.

Van 10 tot en met 12 december jl. waren 150 deelnemers namens 68 organisaties uit 28 landen in Athene present. Ondanks grote inspanningen van secretaris Nico SCHOUTEN van het Samenwerkingsverband Stop de Neutronenbom/Stop de kernwapenwedloop om zijn organisatie ook opgenomen te krijgen in de Nederlandse delegatie, bleef de afvaardiging uit ons land wat organisaties betreft beperkt tot het IKV en Vrouwen voor Vrede.

Toen de conferentie voorbij was en de balans kon worden opgemaakt bleken er grofweg 5 grote verschillen van inzicht te bestaan tussen vredesvertegenwoordigers uit Oost en West. Daarbij moet wel worden aangetekend dat het westerse kamp aanzienlijk minder homogeen was dan het communistische, dat zich traditioneel als een gesloten front manifesteerde. Voor het gemak worden hier toch maar de noemers Oost en West gehanteerd.

1 Oost is van mening dat het grote gevaar van de kernwapenwedloop in het middelpunt van de belangstelling dient te staan. In deze visie dragen pogingen de achterliggende oorzaken te doorgronden niet bij aan een oplossing voor het probleem, maar veroorzaken zij integendeel een splitsing in de vredesbeweging.

West daarentegen wil in het gesprek over vrede en veiligheid ook de oorzaken van de bewapening betrekken, en het politieke conflict ontrafelen dat aan de basis ligt. Ter bevordering van de veiligheid moeten er dan niet alleen militaire maatregelen genomen worden maar ook politieke.

2 Oost wil de discussie gericht houden op de gemeenschappelijke en verbindende elementen in de twee politieke systemen, waarbij het onnodig en ongewenst geacht wordt op vredesfora te spreken over de interne aangelegenheden van een systeem.

West vindt een gedegen inzicht in de binnenlandse structuren van het grootste belang om de politieke factoren van het vredesvraagstuk te onderkennen. Men verwacht tevens van deelnemers aan internationale vredesconferenties een zekere bereidheid tot bespiegeling en zelfkritiek ten aanzien van de situatie in het eigen land.

- 3 Oost is naar eigen zeggen een groot voorstander van open en vertrouwenwekkende discussies, maar dan zonder de aanwezigheid van die Oosteuropese groepen die "er op uit zijn de stabiliteit van het systeem te verstoren". Het hoeft geen betoog dat men van Oosteuropese zijde alle ruimte wil voor communistisch georiënteerde vredesactivisten in het Westen.

West wil praten met iedereen die een bijdrage levert aan de discussie over vrede, en ziet daarom ook voor afwijkende meningen uit Oost Europa een rol weggelegd op vredesconferenties. Aanwezigheid van Oosteuropese onafhankelijken zou beschouwd kunnen worden als een eerste concrete vertrouwenwekkende maatregel.

- 4 Oost streeft naar een volstrekt wapenevenwicht, en verdedigt daarmee ook de "aanvullende" plaatsing van raketten in de DDR en Tsjechoslowakije. Lenzijdige stappen van de Sovjetunie ter vermindering van het aantal kernwapens zijn in de huidige situatie ondenkbaar.

Westerse vertegenwoordigers zijn van mening dat tegen elke plaatsing gestreden moet worden, of die nu bedoeld is als tegenmaatregel of als afschrikking.

- 5 Oost tenslotte probeert steun te vinden voor een gezamenlijke campagne voor een no-first-use verklaring, voor een non-agressie verdrag tussen de NAVO en het Warschaupact, voor een beperking en een vermindering van de conventionele bewapening, en tegen militarisering van de ruimte.

West daarentegen vindt deze onderwerpen weliswaar van grote betekenis, maar wil toch liever de strijd aanbinden met de strategie achter deze termen. Gezamenlijke verklaringen en campagnes tegen specifieke wapens kunnen niet meer gesteund worden als die niet vergezeld gaan van een diepgaande discussie, onder andere over de politieke betekenis van de campagne.

De verschillen in standpunt leverden nogal wat vinnige woordenwisselingen op tussen vertegenwoordigers van de vredesbewegingen uit Oost en West. Met name de discussie over de positie van de onafhankelijke vredesgroepen in het communistische blok bracht de gemoederen flink in beroering. secretaris van het Sovjetvredescomite, beschuldigde bij die gelegenheid de Russische Trust-groep ervan contacten te hebben met "fascistische en zionistische" organisaties in het buitenland, waarop een deel van de westerse aanwezigen demonstratief zijn koptelefoon afzette of de zaal verliet. Opvallend in vergelijking met de vorige KEADEA-conferentie was echter dat er een aanzienlijk grotere deelname was van westerse Wereldvredesraadloyalisten, die dit gedrag van de IPCC-ers

afkeurden en als een "minderheidsstandpunt in de westerse vredesbeweging" probeerden af te doen.

Met name de Nederlandse IKV-delegatie stond bloot aan hevige kritiek van Oosteuropese zijde. Manfred FEIST, leider van de CC-afdeling Auslandsinformation van de Oostduitse communistische partij en lid van het presidium van de DDR-Friedensrat, concludeerde zelfs dat er "feitelijke vijandschap" bestond tussen de vredesraden en groepen als het IKV. Hij bleek niet meer bereid tot enig normaal gesprek. Hetzelfde geluid hadden overigens twee andere leden van de Friedensrat, en , in de eerste week van december ook al laten horen tijdens een kort bezoek aan Nederland op uitnodiging van het Samenwerkingsverband.

kon na afloop van de conferentie niet verder komen dan de wel heel magere constatering dat er in ieder geval niemand voortijdig uit Athene was weggelopen. Feitelijk valt vast te stellen dat men in ieder geval weer eens met elkaar heeft gesproken, maar dat men geen duimbreed van de allang bekende standpunten is afgeweken, en dat de bijeenkomst per saldo weinig constructiefs heeft opgeleverd.

Vooruitzichten

Het is duidelijk dat met man en macht gewerkt wordt aan het streven van de vredesraden om samen met westerse discipelen het KEADEA-gebeuren onder controle te krijgen, en anders dan dat het geval was op de derde European Nuclear Disarmament Convention lijken de inspanningen succes te gaan krijgen. Er was onder de westerse deelnemers aan de laatste KEADEA-conferentie reeds een opmerkelijke toename van Wereldvredesraadleden waar te nemen.

Een volgende conferentie in deze reeks zal in 1985 wellicht in Finland plaatsvinden, en mede in het teken staan van de tien jaar geleden ondertekende accoorden van Helsinki. Aan het slot van de bijeenkomst in Athene sprak de Finse delegatie nadrukkelijk de hoop uit volgende keer gastheer te mogen zijn. Een intrigerende opmerking in dit verband kwam uit de pen van een NRC-journalist die meende te weten dat reeds deze KEADEA-conferentie oorspronkelijk in Helsinki zou zijn gehouden, maar dat, wat hij noemde "hogere machten" daartegen bezwaar zouden hebben laten horen. Het is vooralsnog niet duidelijk wie hij daarmee op het oog had.

Mocht het zo zijn dat de volgende keer inderdaad in Helsinki vergaderd wordt, dan heeft de daar zetelende Wereldvredesraad een minstens net zo gunstige uitgangspositie als in Athene. Niet alleen is het dan als het ware een thuiswedstrijd, maar ook zal men kunnen rekenen op trouwe leden binnen de Finse vredesbeweging. Zoals bijvoorbeeld Johannes PAKASLAHTI, die als secretaris generaal van het Finse Vredescomitee en tevens lid van het presidium van de Wereldvredesraad, het grootste deel van de Finse contacten met de westerse vredesbewegingen onderhoudt. In 1983 liet hij duidelijk blijken waar zijn loyaliteiten lagen toen hij in het voetspoor van de communistische vredesdelegaties zich terugtrok van de tweede European Nuclear Disarmament Convention in West Berlijn, omdat daar onderwerpen aan de orde gesteld werden die volgens de Oosteuropese visie buiten het kader van de "anti-oorlogsbeweging" vielen.

Als inderdaad voor Helsinki gekozen wordt zou dat ook gunstig kunnen zijn voor het aan de CPN gelieerde Samenwerkingsverband, dat druk in de weer is voor meer internationaal aanzien. PAKASLAHTI is namelijk een goede bekende van Nico SCHOUTEN, en de kans is groot dat het Samenwerkingsverband er in Helsinki wel weer bij zal kunnen zijn. Dat zou ook helemaal stroken met het door de Sovjets ingefluisterde streven van het Samenwerkingsverband zijn internationale inbreng te vergroten ten koste van het IKV, dat zich door de collectieve afwijzende houding van de vredesraden nu al afvraagt of het nog wel zin heeft op deze manier in gesprek te blijven met de vredesraden.

In het grotere kader van het communistische streven meer greep te krijgen op de westerse vredesbeweging passen ook de pogingen van RACZ om met zijn Nederlandse Comite voor Europese Veiligheid en Samenwerking, NCEVS, opgenomen te worden in het Landelijk Overleg van Vredesorganisaties, LOVO. De herdenking van de ondertekening van de accoorden van Helsinki rechtvaardigen een opleving van de activiteiten van de nationale ICEVS-afdelingen, evenals hun aanwezigheid op internationale vredesconferenties. Traditioneel spelen de scandinavische afdelingen van de internationale communistische mantelorganisatie ICEVS een aanzienlijke rol in het vredesoverleg in Noord Europa, en ook in Athene was een hoofdrol weggelegd voor de voorzitter van het Sovjetcomite voor Europese Veiligheid en Samenwerking, . Dat het karakter van de Nederlandse delegatie naar Helsinki enigszins ten gunste van het Oostblok gewijzigd zou kunnen worden door de deelname van RACZ en zijn kameraden moet een aantrekkelijke bijkomstigheid zijn voor de vredesraden, die zich er geen zorgen over zullen maken dat de representativiteit van de Nederlandse delegatie daarmee wordt aangetast.

Concluderend zou men kunnen stellen dat de grote Westeuropese niet-communistische vredesorganisaties tot de conclusie moeten zijn gekomen dat er nauwelijks zaken zijn te doen met de vredesraden. Die zijn daar trouwens ook in het geheel niet toe bevoegd. Ze dienen nauwgezet de richtlijnen van de communistische partij te volgen en die staan in vele gevallen haaks op wat het IPCC voor ogen staat. Ook in het Oostblok realiseert men zich klaarblijkelijk dat het langs de weg van dialoog nooit tot een vergelijk met het merendeel van de IPCC-organisaties zal kunnen komen en dat het ideaal van een gemeenschappelijke strijd onbereikbaar is. Een gevolg daarvan is dat men nu volhardt in een onverzoenlijke houding, wellicht in de hoop dat de ander onder die zware druk bereid zal zijn tot toegeeflijkheid. Tegelijkertijd zoekt men naar nieuwe bondgenoten in kringen van kleinere, al dan niet communistische of radicale vredesorganisaties en in de sociale protestbewegingen in het westen. Overigens nemen de Roemeense vertegenwoordigers hierbij een ietwat afwijkend houding aan.

Op de vierde European Nuclear Disarmament Convention, die komende zomer in Amsterdam gehouden zal worden, zal door de niet-communistische westerse vredesorganisaties opnieuw getracht worden een serieus en integer gesprek te voeren met zowel de vredesraden als vertegenwoordigers van onafhankelijke Oosteuropese vredesgroepen. De verwachtingen met betrekking tot een constructieve dialoog moeten echter maar niet al te hoog gespannen zijn.